

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224

:::

Publicerad den 30 augusti 2006

Utskriftsvänlig pdf-fil

Mick Green och Barrie Houlihan ved School of Sport and Exercise Sciences, Loughborough University, har studerat nasjonale og offentligt finansierede satsninger på elitidrett. Tre länder studeras, Australien, Kanada och England, och tre idrotter, simning, friidrott och segling. Syftet har varit att få klarhet i vilka bakomliggande prosesser som driver fram oppkomsten av og förändringar i statlig idrottspolitikk. Resultatet av deras forskning föreligger nu i bokform, *Elite Sport Development: Policy Learning and Political Priorities* (Routledge). Vi gav boken till den norske politikforskaren Hallgeir Gammelsæter, som, trots klagomål på det ymniga bruket av akronymer i boken, i sin recension visar att detta är en mycket viktig bok när det gäller kunskapsutveckling inom idrottspolitikkforskningen. Inte minst förefaller författarnas teoretiske verktøy, advocacy coalition framework, vara både väl valt og skickligt appliceret på deres spørsmålninger og empiriske fynd.

Viktig studie av nasjonale offentlige elitesatsninger

Hallgeir Gammelsæter

Høgskolen i Molde

Mick Green & Barrie Houlihan
Elite Sport Development: Policy Learning and Political Priorities
219 sider, hft.
London: Routledge 2005
ISBN 0-415-33183-8

Green og Houlihan har skrevet en interessant bok om den nasjonale, og offentlige, satsingen på eliteidrett i de tre landene Australia, Canada og England. Innenfor hvert av disse landene tar de for seg tre idretter og den prioriteringen som gjøres av de respektive nasjonale forbundene etter at alle nasjonene i perioden 1961-72 signaliserer og setter i verk en økt satsing på eliteidrett. Det er snakk om svømming (swimming), friidrett (track and field) og seiling (yachting), idretter som er organisert gjennom en rekke nasjonale idrettsorganisasjoner og -programmer, naturlig nok. Det som ikke er like naturlig, bare forvirrende og irriterende, er britenes hang til å omtale disse gjennom akronymer. Boken skjemmes av den utstrakte bruken av ikke mindre enn 60 stort sett trebokstavers akronymer, som iallfall denne leseren har vanskelig for å huske og skille fra hverandre. Boken er på 219 sider. Den kunne gjerne vært noen sider lenger, så slapp vi å stadig vekk slå opp i akronymordlisten foran i boken.

For alle som er interessert i idrettspolitik er dette likevel en viktig bok. Det er også en godt strukturert bok som gjør den lett å lese: Etter en kort og metodisk orientert innledning, leverer forfatterne et interessant teorikapittel der de

først redegjør for sin teoretiske tilnærming (advocacy coalition framework), og deretter for noen idrettspolitiske modeller der den sovjetiske og den østtyske sammenlignes med den australske. Med dette etableres også den kanskje viktigste felles forutsetningen for utviklingen av en mer bevisst eliteidrettspolitik i disse "vestlige landene"; nemlig den systematiske, og i olympisk medaljesammenheng, svært vellykkede satsingen disse øst-europeiske landene gjorde i 1950- og 60-årene. I et politisk klima der det kapitalistiske vest og det kommunistiske øst kjempet om å vise hvilken politisk ideologi som var overlegen, ble det smertefullt for vestlige politiske ledere å oppleve at deres lands idrettsutøvere i økende grad tapte i kampen mot de østeuropeiske. Og noe paradoksalt, for å ta igjen de østeuropeiske modellene ble det nødvendig å utvikle modeller som for en stor del avspeilet de østeuropeiske. Australia var først ute.

Boken fortsetter med et kapittel for hvert av de tre landene. Her behandles endringene i idrettspolitikken innenfor de tre idrettene, operasjonalisert gjennom fire områder: utviklingen av eliteanlegg, framveksten av heltidsutøvere, utviklingen på trenersiden og i det medisinske støtteapparatet, og konkurransemulighetene for eliten. I et komparativt og analyserende siste kapittel trekker forfatterne trådene og konkluderer. Slik som i bokens aller siste linjer hvor det slås fast at:

Overall, it is hard to avoid the conclusion that elite sport development and achievement on the one hand and mass participation and club development on the other are deeply incompatible functions within the policy frameworks current in Australia, Canada and the UK. (s.189)

For oss nordboere, som ofte framhever den frivillige breddeidretten som et avgjørende fundament i vår idrett, er det ikke minst forfatterens evne til også å trekke inn sammenhengen mellom eliteidrett og breddeidrett, når fokuset tross alt er eliten, som gjør boken spennende. Og selvfølgelig aktuell all den tid dette debatteres i flere nordiske land for tiden. Boken kan slik sett være en meget nyttig referanse for alle som arbeider med idrettspolitik.

Forfatterne identifiserer f.eks. fem fellestendenser når det gjelder utviklingen av eliteidrettspolitikken i de tre landene. For det første gjelder det problemet de nasjonale særforbundene har med å motstå fristelsen når regjeringene vil finansiere den nasjonale elitesatsingen:

When governments seek to achieve their policy objective through the offering of substantial inducements it is difficult to justify refusal especially when the policy objective is wrapped in the national flag and resonates so clearly with some, at least, of the objectives of the [National Sport Organizations]. (s.179)

Ingen særforbund avsto regjeringenes invitt, men spesielt i Canada, som på 1970 og -80-tallet opplevde en elitesatsing finansiert av staten, lærte man en lekse da 1990-tallet ble preget av regjeringer som prioriterte kostnadsutt. Idrettens organisasjoner, som gjennom de foregående tiårene ble profesjonalisert og byråkratisert som en følge av statens krav til dem, måtte nå finne andre finansieringskilder eller bygge ned sine systemer og administrasjoner. Staten var ingen trofast sengekamerat.

Det andre temaet gjelder elitesatsingens evne til å isolere pengestrømmene og tjenestene fra breddeidretten. De fleste særforbundene etablerte separate interne strukturer og prosedyrer som gjorde det vanskelig for breddeidrettens forkjempere å ta del i de økte bevilgningene. I britisk friidrett og svømming gikk de til og med så langt som til å etablere egne datterselskaper for bl.a. å hindre omfordeling av midlene innenfor særforbundene.

Det tredje temaet gjelder et annet sentraliseringsmoment i eliteidretten, nemlig eliteidrettspolitikkenes behov for å samle utøvere, trenere, medisinsk apparat, anlegg osv. som oftest på bekostning av regionale behov og klubbens behov. Med et visst unntak for seiling (fordi utøverne her rekrutteres fra høyere sosiale lag og de finansielle problemene derfor er mindre) var klubb utvikling og masseidrettens kår et tilbakevendende problem i alle de andre forbundene som gjennomgås i boken.

Det fjerde temaet handler om spenningene mellom eliteutøvernes personlige ambisjoner og plikter og forbundenes behov for å benytte de samme utøverne for å oppnå gode sponsorkontrakter til egne stevner. Utøverne fristes av prispenger og startpenger i høy-profilerte internasjonale konkurranser. De vil derfor prioritere disse foran nasjonale konkurranser som er viktige for nasjonale særforbund, for at det skal finnes et godt konkurransetilbud på nasjonalt nivå som stimulerer rekrutteringen og klubb utviklingen.

Det siste temaet understreker de foregående: "What is very clear from all the countries is the absence of a voice of any significant volume for the mass participant" (s.181). Selv ikke når regjeringene signaliserer at de ønsker mer fokus på breddeidretten, endrer ikke særforbundene de økonomiske prioriteringene. De ønsker ikke, eller greier ikke, å omprioritere midlene. Samtidig hører det med til historien at slike politiske signaler ikke følges av økte

ressurser.

Det skulle vel ikke være vanskelig å finne eksempler på det samme i våre lands idrettspolitik?

De utviklingstrekk og erfaringer som gjøres i de ulike landene og særforbundene gjør boken interessant og for mange sikkert nyttig i seg selv. Den fortjener derfor å bli lest også av "idrettspolitikere" og -byråkrater. Men boken kan også leses som en analyse på et dypere analytisk plan. Det forfatterne dypest sett vil forstå og forklare i denne boken er endringer i politiske beslutninger når det gjelder idrett. For å forklare disse endringene studerer de de politiske endringsprosessene som fører til at disse landene i det hele tatt får en idrettspolitik (fra 1961 og utover), og deretter hvilken form denne politikken får i det enkelte land og i den enkelte idretten.

Teoretisk benytter Green og Houlihan det de kaller en "advocacy coalition" tilnærming. De ser altså på hvordan ulike interesser danner koalisjoner og på den måten påvirker eller former politikken. Koalisjoner utgjøres av mennesker fra ulike posisjoner (i samfunnet) som 1) deler grunnleggende verdier og årsaks- og problemforståelser, og som 2) over tid er ikke ubetydelig koordinert. Endringer i politikken skjer som resultat av tre sett av prosesser. De første er interaksjonen mellom konkurrerende interessekoalisjoner innenfor det aktuelle politikfeltet (her: idrettspolitikken), dvs. de aktørene fra en rekke private og offentlige (inkludert internasjonale) organisasjoner som er aktivt involvert i de politiske sakene og som regelmessig prøver å påvirke politikken på feltet. Det andre settet av prosesser er knyttet til de relativt stabile sosiale strukturene og konstitusjonelle reglene i samfunnet som setter rammer for interessekoalisjonenes handlinger. Det tredje settet av prosesser er også eksogene i forhold til politikfeltets aktører, men i motsetning til de sosiale og konstitusjonelle strukturene endres disse raskere, gjerne over et tiår eller så. Det er snakk om sosio-økonomiske og teknologiske endringer innenfor politikfeltet (idretten), om resultatene av konstitusjonelle mekanismer (f.eks. politiske valg som endrer det politiske lederskapet), om endringer i den offentlige opinionen, og beslutninger og påvirkninger fra andre politikfelt.

Koalisjoner holdes sammen av "belief systems" på tre nivå. I den dype kjernen gjelder det f.eks. verdier knyttet til kjønnsrelasjoner, individuell frihet og eiendomsrett versus sosial likhet osv. På neste nivå gjelder det grunnleggende normative forpliktelser knyttet til politiske overbevisninger og forestillinger om årsakssammenhenger, f.eks. i spørsmålet om elite versus breddeidrett, og på det høyeste nivået smalere og mer saksorienterte ideer, f.eks. knyttet til konkrete omfordelingsspørsmål. Det antas at endringer tar betydelig lenger tid i den dype kjernen enn på det høyeste mer pragmatiske nivået i "belief systems" hierarkiet.

Spørsmålet er om framveksten av en eliteidrettspolitik i alle disse landene er resultat av at interessekoalisjoner innenfor idrettsfeltet har styrket seg slik at de har kunnet utøve økt politisk makt gjennom denne perioden. Er f.eks. utviklingen av eliteidrettsorganisasjoner, som Australian Institute of Sport (etabl. 1981), og prosedyrer som stiller krav til særforbundene, som kravet om at britiske forbund må lage World Class Performance Plans for å få penger fra det nasjonale lotteriet (jr. de nordiske tippemidlene), uttrykk for at nye interessekoalisjoner og dermed maktkonstellasjoner er bygget inn i disse organisasjonene? Forfatterne går langt i å svare både ja og nei. Selvfølgelig er disse organisasjonene uttrykk for nye maktkonstellasjoner, men nei, det er ikke interessekoalisjoner *innenfor idrettsfeltet* som holde disse oppe. Det er det staten selv som gjør. Det er statene som er opptatt av å skape toppidrettsutøvere og medaljer, framfor alt olympiske medaljer. Og de midlertidige (jf. Canada) "koalisjonene" mellom staten og eliteidrettsinteressene i særforbundene regnes ikke som interessekoalisjoner, slik dette defineres innenfor det teoretiske tilnærmingen forfatterne benytter. Årsaken er at staten har andre motiver enn de idrettslige. Staten har først og fremst nasjonsbyggende og politikkfremmende motiver. Partene deler altså ikke "belief systems". Det er mer snakk om *allianser* enn om interessekoalisjoner. Vi snakker altså om en epoke der politikere også i "vestlige" land ser på toppidretten som et effektivt middel til å påvirke opinionen. Og idrettsorganisasjonene kan ikke motstå fristelsen til å la seg bruke. De koalisjonene, og dermed verdi- og forestillingsverdener, som dannes mellom politikken og idrettens organisasjoner er først og fremst basert på ressursavhengighet. Idrettens organisasjoner implementerer statens politikk. Politikken endres dermed ikke som et resultat av at eliteidrettens interessekoalisjoner styrker sin posisjon og makt innenfor idrettsfeltet, men fordi det i denne perioden er opportunt for staten å inngå allianser med disse interessene og marginalisere andre, spesielt da de som taler masseidrettens sak.

Bokens største "svakhet" er at den ikke studerer framveksten av eliteidrettspolitikken i de nordiske land! Jeg skulle gjerne sett en tilsvarende komparativ analyse som inkluderer Danmark, Finland, Norge og Sverige. Hermed er utfordringen gitt.

© **Hallgeir Gammelsæter 2006**

 Köp boken från Adlibris.se

 Kjøp boken fra Akademika.no

 Køb bogen fra Saxo.dk

www.idrottsforum.org

Redaktør **Kjell E. Eriksson**

Ansvarig utgiver **Aage Radmann**